

Gdańsk, 15.05.2026 r.

Prof. dr hab. Agnieszka Zimmermann,
Kierownik
Zakładu Prawa Medycznego i Farmaceutycznego
Prorektor ds. Kształcenia
Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej Pani mgr Aleksandry Walkowskiej pt.
„Znaczenie zajęć z symulowanymi pacjentami w rozwijaniu kompetencji
międzykulturowych studentów kierunku lekarskiego”
napisanej pod kierunkiem promotora Pani prof. dr hab. Ewy Baum i promotora
pomocniczego Pani dr n. med. Patrycji Marciniak-Stępak, prof. UMP
w Kolegium Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu**

Recenzja została sporządzona w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu, na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej (KKN-187/2026), zgodnie z uchwałą podjętą przez Kapitułę Kolegium Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Ocena wyboru tematu

Tematyka rozprawy dotyczy kształtowania kompetencji międzykulturowych studentów kierunku lekarskiego z wykorzystaniem symulacji medycznej jako narzędzia dydaktycznego. Problem badawczy wpisuje się w aktualne wyzwania współczesnej edukacji medycznej, związane z rosnącą różnorodnością kulturową pacjentów oraz koniecznością rozwijania kompetencji komunikacyjnych przyszłych lekarzy. Temat należy uznać za istotny zarówno z perspektywy naukowej, jak i praktycznej. Doktorantka podejmuje zagadnienie o wysokiej wartości aplikacyjnej, szczególnie w kontekście jakości opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta. Podjęty trud badawczy poszerza naszą wiedzę z zakresu metod stosowanych w dydaktyce medycznej, w kształceniu przyszłych lekarzy.

Ocena formalno-redakcyjna

Doktorantka przedstawiła rozprawę doktorską w formie broszury stanowiącej kompilację 3 artykułów, które ukazały się w latach 2023-2025 w recenzowanych czasopiśmie. Doktorantka jest w nich pierwszym autorem. Wartość naukowa prac została potwierdzona poprzez niezależną procedurę weryfikacyjną. Na rozprawę składa się także rozdział w książce, będącej zbiorem referatów z Ogólnopolskiego Kongresu Historii Medycyny w setną rocznicę I Zjazdu Polskich Historyków Medycyny (1924–2024). Konstrukcja cyklu prac jest logiczna i spójna.

Do recenzji przedstawiono rozprawę obejmującą 33 strony, na którą składają się: wykaz publikacji stanowiących recenzowany cykl, opis aktywności naukowej i dorobku naukowego Doktorantki, przedstawienie przedmiotu badań wraz z komentarzem, wstęp, założenia projektu badawczego (cel rozprawy i metodykę badań), omówienie prac wchodzących w skład cyklu, wnioski, omówiono ograniczenia badania, zawarto także spis piśmiennictwa oraz streszczenie w języku polskim i angielskim. Zawarto także kopie publikacji, orzeczenie komisji bioetycznej i pisemne oświadczenia współautorów dotyczące kontrybucji.

Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna, została zachowana właściwa proporcja poszczególnych części. Edytorsko praca jest staranna i czytelna.

Założenia metodologiczne projektu są poprawne. Badania zostały zaplanowane z zachowaniem wymogów formalnych i etycznych. Recenzowana praca stanowi wartościową i innowacyjną eksplorację ważnego z punktu widzenia dydaktyki medycznej obszaru badawczego.

Ocena merytoryczna

Badania przedstawione w cyklu publikacji są spójne tematycznie i progresywne metodologicznie. Wykorzystano metody jakościowe i ilościowe, co należy ocenić pozytywnie, ponieważ umożliwia to wieloaspektową analizę opisywanego i analizowanego problemu. Cel pracy został sformułowany jasno i konsekwentnie był realizowany w poszczególnych publikacjach. Doktorantka wykazała, że symulacja medyczna może stanowić skuteczne narzędzie wspierające rozwój kompetencji międzykulturowych studentów medycyny.

Pierwsza publikacja w cyklu pt. *Enhancing Cross-Cultural Competence of Medical and Healthcare Students with the Use of Simulated Patients – A Systematic Review* (Int. J. Environ. Res. Public Health 2023) jest systematycznym przeglądem dostępnych publikacji naukowych dotyczących wzmacniania kompetencji międzykulturowych studentów kierunków medycznych w toku zajęć z symulowanymi pacjentami. Podstawę przeprowadzonych badań stanowiło systematyczne, komputerowo wspomagane przeszukiwanie piśmiennictwa naukowego dostępnego w bazach PubMed, MEDLINE Complete oraz CINAHL. Publikacja ta stanowi punkt wyjścia dla dalszego postępowania badawczego ponieważ ukazuje użyteczność zajęć z udziałem symulowanych pacjentów w kształtowaniu kompetencji międzykulturowych. Ponadto, dostarcza wiedzy na temat włączania treści kulturowych do scenariuszy zajęć, budowania autentyczności spotkań symulacyjnych oraz doboru aktorów. Praca ma istotną wartość przeglądową. Spośród 27 analizowanych badań aż 22 pochodziły ze Stanów Zjednoczonych, co ogranicza możliwość generalizacji wyników do innych systemów ochrony zdrowia i odmiennych kontekstów kulturowych, zwłaszcza europejskich. Dodatkowo

większość badań dotyczyła studentów pielęgniarstwa, natomiast tylko sześć obejmowało studentów medycyny. Ograniczeniem analizowanego przeglądu systematycznego jest znaczna heterogeniczność uwzględnionych badań oraz częste opieranie oceny efektów edukacyjnych na deklaratywnej samoocenie studentów. Ponadto większość badań nie analizowała długoterminowego wpływu symulacji na praktykę kliniczną.

Druga publikacja w cyklu pt. *'To be Culturally Competent is to be Willing to Learn about the Differences and to Acknowledge them' – a Qualitative Study on Polish Medical Students' Attitudes towards Cross-Cultural Competence* (BMC Med. Educ. 2024) dotyczyła zagadnienia rozumienia i postrzegania przez studentów kierunku lekarskiego wagi kompetencji międzykulturowej dla właściwego funkcjonowania opieki medycznej dostosowanej do potrzeb pacjentów z różnych kręgów kulturowych. Przeprowadzono piętnaście częściowo skategoryzowanych wywiadów ze studentami ostatnich lat kierunku lekarskiego Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Po ich analizie wypracowano cztery obszary tematyczne odnoszące się do poznanej perspektywy studentów (stosunek do kompetencji międzykulturowych, ewaluacja kompetencji, bariery, sposoby umacniania kompetencji). Publikacja wskazuje na rosnącą potrzebę rozwijania kompetencji międzykulturowych artykułowaną przez studentów kierunku lekarskiego, co stanowi istotną przesłankę do intensyfikacji działań dydaktycznych ukierunkowanych na ten obszar. Jest to analiza jakościowa postaw studentów, jednak ograniczona tylko do jednej uczelni medycznej. Dobrowolność udziału w badaniu może rodzić podejrzenie ryzyka błędu doboru próby (bias selekcyjny).

Trzecia publikacja w cyklu pt. *Strefa porozumienia, czyli o mocy słów w gabinecie lekarskim – pokonywanie bariery językowej w warunkach symulowanych* opisuje przyczyny uznawania przez studentów kompetencji językowych za jedno z kluczowych źródeł trudności. W tworzeniu inkluzywnej i świadomej kulturowo opieki medycznej. Bariera językowa była wskazywana przez studentów jako największe wyzwanie w komunikacji z pacjentem odmiennym kulturowo, stanowiąc źródło frustracji i lęku oraz przeszkodę w budowaniu właściwej relacji terapeutycznej. W pracy dokonano przeglądu literatury przedmiotu w celu ukazania wpływu sprawnej komunikacji na przebieg oraz skuteczność terapii, a także przeanalizowano sposoby przezwyciężania barier lingwistycznych. Analiza dokonana na

podstawie przeglądu literatury wykazała, że istnieje możliwość wykorzystania zajęć z symulowanymi pacjentami jako narzędzia dydaktycznego wspierającego przezwyciężanie bariery językowej w praktyce klinicznej. Warto jednak pamiętać, że w badaniach symulowanych pacjent bywa odgrywany przez standaryzowanego aktora lub innego studenta. Do pełnej oceny może brakować autentycznego doświadczenia osób z rzeczywistą barierą językową lub migracyjną.

Ostatnia, czwarta praca pt. *Bridging the cultural divide: Simulated patient encounters to enhance medical students' cross-cultural competences – A Pilot study (PLOS ONE 2025)* przedstawia efekty przeprowadzonych wśród studentów kierunku lekarskiego piętnastogodzinnych zajęć fakultatywnych zatytułowanych „Pacjent odmienny kulturowo – jak się z nim komunikować”. Potwierdzono skuteczność zajęć z udziałem symulowanych pacjentów w zwiększaniu poziomu wrażliwości kulturowej i poprawie samooceny umiejętności studentów. Jednocześnie nie badano nabycia rzeczywistej kompetencji klinicznej w warunkach praktyki medycznej. Zastosowano schemat pre-test/post-test bez grupy kontrolnej. Według mnie nie można jednoznacznie stwierdzić, czy poprawa kompetencji wynikała wyłącznie z interwencji symulacyjnej, czy np. z efektu uczenia się, dojrzewania uczestników, wpływu innych zajęć. Poza tym kurs był fakultatywny i mogły zapisać się osoby już bardziej zainteresowane tematyką międzykulturową i komunikacją, co mogło zawyżyć pozytywne wyniki.

Doktorantka posiada odpowiedni zasób wiedzy teoretycznej oraz niezbędne kompetencje metodologiczne umożliwiające samodzielne planowanie i prowadzenie pracy badawczej. Wykazuje umiejętność prawidłowego formułowania wniosków, krytycznej analizy uzyskanych wyników oraz ich osadzania w aktualnym stanie wiedzy naukowej. Na podkreślenie zasługuje również sprawność w posługiwaniu się piśmiennictwem naukowym, obejmująca zarówno dobór adekwatnych źródeł, jak i ich właściwą interpretację oraz wykorzystanie w dyskusji naukowej. Przedstawione kompetencje świadczą o dobrym przygotowaniu Doktorantki do prowadzenia działalności badawczej oraz dalszego rozwoju naukowego. Uwagi recenzenckie mają charakter polemiczny i nie wpływają na ocenę pracy i całego projektu naukowego.

Refleksje i sugestie recenzenckie

Podczas recenzji przedstawionej dysertacji nasunęły się pewne uwagi i sugestie.

Przed wszystkim brakuje jednoznacznego skondensowania luki badawczej. Nie wynika ona wprost z przeglądu literatury.

Kompetencje międzykulturowe są opisane bardzo szeroko (wiedza, postawy, emocje, komunikacja), ale w części metodologicznej nie widać pełnej operacjonalizacji wszystkich tych wymiarów. Warsztat badawczy zdominowały narzędzia samoopisowe. Istnieje ryzyko redukcji złożonego konstrukt psychopedagogicznego do samooceny. W pracy wykazano przede wszystkim wpływ zastosowanej metody dydaktycznej na deklaracyjny poziom kompetencji, a nie na osiągnięcie rzeczywistej kompetencji klinicznej w warunkach praktyki medycznej. Osiągnięcie celu projektu dotyczy przede wszystkim poziomu percepcyjnego i edukacyjnego. To nie podważa pracy, ale wskazuje potencjalny kierunek dalszych badań.

Wnioski nie w pełni rozróżniają efekt krótkoterminowej interwencji edukacyjnej, od trwałej zmiany kompetencji klinicznej.

Podsumowanie

Przedstawiona do recenzji praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Doktorantka w swoim projekcie badawczym zajęła się aspektami pragmatycznymi, które dostarczają nam wiedzę niezbędną do konkretnego działania w obszarze edukacji medycznej, współtworząc podwaliny dla rozwoju *evidence-based education*.

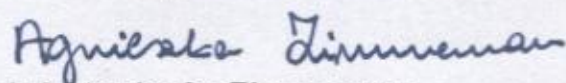
Recenzowany projekt badawczy skupiając się na metodach wykorzystywanych w edukacji medycznej służy rozwojowi dyscypliny nauki o zdrowiu. Wnioski uzyskane z pracy powinny przyczynić się do zmiany w sposobie kształcenia studentów, ukierunkowując edukację na bardziej efektywne zdobywanie kompetencji zawodowych, wykorzystujące aktywne metody uczenia. Zaświadcza to o społecznej użyteczności projektu doktorskiego.

Przedstawiona rozprawa doktorska Pani Aleksandry Walkowskiej wskazuje, że Doktorantka posiada odpowiednią wiedzę teoretyczną oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia projektów naukowych. Znaczenie uzyskanych wyników i sformułowanych

wniosków dla nauk o zdrowiu zaświadcza o właściwym przygotowaniu i gotowości Doktorantki do prowadzenia pracy badawczej.

Konkludując, rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym wnioskuję do Kolegium Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu o dopuszczenie mgr Aleksandry Walkowskiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, dyscyplinie nauki o zdrowiu

z wyrazami szacunku

prof. dr hab. Agnieszka Zimmermann